

Måndagen den 12 oktober

Kl. 12.00

*Kompletteringsval till
utskott*

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Centerns partigrupp har som suppleant i bostadsutskottet under Agne Hanssons ledighet anmält hans ersättare Sivert Carlsson.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i bostadsutskottet

Sivert Carlsson (c)

2 § Föredrogs och hänvisades

Skrivelse och proposition

1987/88:16 till socialförsäkringsutskottet

1987/88:17 till justitieutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1987/88:K1–K5 till konstitutionsutskottet

1987/88:A1 till arbetsmarknadsutskottet

1987/88:Sk1 och Sk2 till skatteutskottet

1987/88:Bo1–Bo5 till bostadsutskottet

4 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1987/88:1 om ändring i rättegångsbalken (enskilt anspråk vid förundersökning och rättegång)

1987/88:6 om de offentliga organens verksamhet vid krig eller krigsfara

5 § Meddelande om interpellationer

Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 8 oktober

1987/88:38 av *Margareta Andrén* (fp) till industriministern om Tobaksbolagets lansering av en särskild cigarett för kvinnor:

Enligt uppgifter i dagspressen kommer socialstyrelsen inom kort att publicera en folkhälsorapport där man bl. a. uttrycker sin stora oro för att lungcancer och andra rönkningsrelaterade sjukdomar skall öka kraftigt under de närmaste åren. Orsaken till detta är att dagens unga och medelålders kvinnor röker mer än tidigare generationers kvinnor.

Kvinnors rökning blir särskilt ödesdiger eftersom det är kvinnorna som föder barn. Rökning under graviditet innebär skadeverkningar för barnet. Senast rapporterade massmedia nu under de första dagarna i oktober om en svensk vetenskaplig studie där man funnit samband mellan rökning hos gravida och leukemi hos barn. Bara någon dag därefter rapporterar massmedia att det statsägda Svenska Tobaks AB i höst lanserar en ny cigarett, "utvecklad speciellt för kvinnor". I rosa helsidesannonser går Tobaksbolaget nu ut i handelns fackpress och presenterar "ett sofistikerat högkvalitativt märke för den moderna kvinnan." Bolaget utlovar ett massivt säljstöd.

Men det rör sig inte om någon "mindre farlig" cigarett som tagits fram av hänsyn till rökningens skadeverkningar för kvinnor. I stället rör det sig om en vanlig farlig cigarett som skall säljas i "ett smart brunt paket med guldkanter" och påstås hålla "slim size", vilket kan ses som ett sätt att exploatera kvinnors oro över att gå upp i vikt när de slutar röka. Hela marknadsföringen verkar avsedd att främja rökning bland kvinnor.

Tobaksmarknaden i Sverige är underligt nog helt fri. Det finns dock en lag (1978:764) som kräver "särskild måttfullhet" i marknadsföringen av tobaksvaror. Lagen motiveras av rökningens stora skadeverkningar för hälsan. I förarbetena till lagen framgår att begreppet "marknadsföring" inte bara omfattar reklam utan även själva saluhållandet, även om det är helt passivt.

Då Tobaksbolagets lansering av en särskild cigarett för kvinnor inte förefaller förenligt med samhällets strävanden att begränsa tobaksbruket vill jag fråga industriministern om regeringen avser att vidta någon åtgärd.

den 9 oktober

1987/88:39 av *Sten Svensson* (m) till miljö- och energiministern om restaureringen av Hornborgasjön:

Enligt ett enhälligt riksdagsbeslut år 1977 uttalade sig riksdagen för en fullständig restaurering av Hornborgasjön i Skaraborgs län, en sjö som enligt det av Sverige underskrivna fördraget om speciellt skyddsvärda våtmarker (Convention on Wetlands) är en omistlig och viktig naturresurs. Efter årtal av utredande för mångmiljonbelopp står vi i dag, tio år efter riksdagsbeslutet,

nästän där vi började, med en sjö som inte är restaurerad och där *ingen* i dag kan säga när den egentliga restaureringen skall påbörjas och vara slutförd.

Sveriges anseende ute i världen som värnare om omistliga naturvärden kan få sig en allvarlig knäck eftersom vi ännu inte ens påbörjat den restaurering vi förbundit oss att genomföra.

21 års utredande inom statens naturvårdsverk har visat på den orimliga uppgiften att inom verket förena dess kompetens som vårdare av viktiga naturvärden med uppdraget att som byggherre i praktiken genomföra restaureringen av Hornborgasjön.

Prestige, i förening med beslutsvända liksom oförmåga att rätt samarbeta med markägarna och Ortsbefolkningen m. fl. berörda sakägare i restaureringsfrågan, har lett till att verket inte heller kunnat föra restaureringen till ett genomförande.

Osäkerhet hos verket när det gäller att i egen regi genomföra förberedande entreprenadarbeten/byggnadsarbeten i sjön liksom när det gäller att utveckla en lämplig maskinpark för ändamålet har inneburit stora kostnader för staten – kostnader som inte motsvaras av åstadkommen nytta. Eftersom verket – specialiserat på kunnande när det gäller naturvård – i stort saknar den kompetens som stora byggnadsföretag har vad gäller byggnadsverksamhet har kostnadsutvecklingen under de 21 gångna årens utredande etc. varit svår att styra och överblicka.

För att bryta denna olyckliga kostnadskrävande verksamhet som under 21 år lett till så ringa resultat krävs en ny organisation av restaureringsuppdraget, nämligen följande:

En speciell kommitté/projektgrupp med enda uppdrag att genomföra restaureringen av Hornborgasjön (enligt riksdagens och regeringens uppdrag) bildas: Kommittén (projektgruppen) knyter för genomförandet till sig nödvändiga experter och sakkunniga, lägger ut själva byggnadsarbetet i sjön på entreprenad och väljer lämplig entreprenör för genomförandet.

Naturvårdsverkets roll blir *central* i sammanhanget. Verket har att med all sin viktiga kompetens utforma restaureringsuppdraget (utifrån riksdagsuppdraget), formulera hur en väl fungerande och bestående våtmark, Hornborgasjön, skall se ut när restaureringen är genomförd.

En självklar konsekvens av att Hornborgasjön restaureras, med vattenståndshöjning som *en* beståndsdel, är att det sedan 85 år bestående *Hornborgasjöns sänkingsföretag avvecklas*. En avveckling framstår som självklar med tanke på att detta företag har som uppgift att med olika åtgärder vidmakthålla resultaten av gångna tiders sjösänkningar i Hornborgasjön. Denna företagets enda uppgift är självklart oförenlig med uppgiften att på något som helst sätt medverka i en höjning av sjöns vattennivå.

Med ovan nämnda tillvägagångssätt uppnås flera goda ting: Entreprenören blir ansvarig för att uppdraget utförs på det sätt som kontraktet föreskriver till den kostnad som stipulerats. Kostnaden är med andra ord för första gången fastslagen – inga obehagliga fördyringar drabbar projektet! Tidpunkt när restaureringen av sjön skall vara genomförd är också bestämd!

Bygdens folk, de boende runt Hornborgasjön – inte minst lantbrukarna som är beroende av kunskaper om hur sjörestaureringen ekonomiskt påverkar deras näring – får klarhet i hur framtiden kommer att gestalta sig.

Sist och inte minst, Sveriges anseende, att enligt det undertecknade fördraget om speciellt skyddsvärda våtmarker återställa Hornborgasjön, återupprättas också.

Med återopande av vad som ovan anförts hemställer jag att till statsrådet Birgitta Dahl få framställa följande frågor:

1. Är regeringen beredd att medverka till att restaureringsarbetet avseende Hornborgasjön läggs ut på entreprenad?
2. Är regeringen beredd att initiera nedläggning av Hornborgasjöns sänkingsföretag?
3. Kan statsrådet redovisa vad projektet Hornborgasjöns restaurering hittills totalt har kostat?

1987/88:40 av *Viola Claesson* (vpk) till kommunikationsministern om luftföreningarna i södra Sverige:

Mats Améen, civilingenjör och trafikutredare vid Malmöhus Läns Trafik AB, är medförfattare till en skriftlig kritik av Öresundsdelegationens presentation av miljökonsekvenserna. Améen menar att en korrekt presentation av delegationens eget siffermaterial visar att en Öresundsbro enligt förslaget kommer att leda till en *kraftig ökning av luftföreningarna*. Han skriver bl. a. följande:

”Det första trickset:

I utredningen jämförs aldrig utsläppen från bron med dagens färjetrafik. I stället jämför man bron med ett fingerat färjealternativ, där personbilstrafiken över sundet redan ökat med 44 % – lastbilstrafiken har fördubblats! Vilken utsläppsökning blir från denna kraftigt ökade trafik förtigs i utredningen.

Det andra trickset:

I trafikprognoserna har man tagit hänsyn till den trafik som i dag passerat sundet samt till trafik som omfördelas från att ha kört inom Skåne resp. Själland till att nu passera sundet. Utsläppsökningen för kväveoxider och kolväten blir då c:a 10 %. Däremot har inte nyskapad trafik tagits med i prognoserna, tex ökad turisttrafik, ny pendeltrafik Malmö–Köpenhamn m m. Beaktas även denna trafikökning blir utsläppsökningen istället över 20 %!

Det tredje trickset:

Hur kan då utredningen påstå att denna utsläppsökning är marginell? Jo, man lägger samman *det enskilda vägprojektets* (Öresundsbrons) utsläppsökning med *det totala utsläppet i hela regionen* (dvs från all annan vägtrafik, all industri, alla värmeverk etc). Självklart drunknar effekten då. Antingen får man beräkna den procentuella utsläppsökningen för själva bron. Eller får man se på hela regionen och beräkna den procentuella utsläppsökningen för

hela det trafiksystem som bron är en del av. Men att räkna utsläppsökningen på bron i procent av utsläppen i hela regionen är klart missvisande.

Med utredningens egna siffror, använda på ett riktigt sätt, kan alltså konstateras att utsläppsökningen på bron blir över 20 % i förhållande till ett fingerat färjealternativ. Jämfört med dagens färjetrafik blir utsläppsökningen ännu mycket större. Att kalla denna utsläppsökning 'marginell' är utan tvekan grovt vilseledande."

Fakta när det gäller miljöskadorna i sydvästra och västra Sverige, dvs. i det område som skulle komma att drabbas oerhört kraftigt om och när Öresundsbron och övriga motorvägsdelar av ScanLink byggs, är bl. a. följande:

- * Skogsmarken i södra Sverige har förändrats kraftigt de senaste 30-50 åren. Näringsinnehållet har minskat (50 % i genomsnitt i Skåne), och mängden för träden giftigt aluminium har ökat. Aluminium löser sig bara när marken blir sur.
- * Halterna av ozon i luften i södra och västra Sverige överskrider ofta den nivå där träden kan ta skada.
- * På många skogsmarker i sydvästra Sverige ligger svavel- och kvävenedfall 90 % resp. 75 % över den nivå skogsmarken tål på lång sikt.
- * Skogsskadorna breder ut sig. I södra Sverige har en femtedel av granarna förlorat en femtedel av sina barr.
- * Lokalt är skogsskadorna lika allvarliga som eller värre än de var i numera skogsdödsdrabbade områden i Västtyskland 1984. Värst drabbat är området kring Stenungsund. Där är 90 % av granarna skadade.

Jag vill med hänvisning till redovisningen ovan fråga statsrådet följande:

1. Kommer kommunikationsministern att syna Öresundsdelegationens utredning närmare bl. a. mot bakgrund av Améens kritik?
2. Vilka lokala och regionala åtgärder för att minska föroreningarna från trafiken i Malmöregionen vill statsrådet rekommendera?
3. Har regeringen planer på att t. ex. förordna en sänkning av hastighetsgränserna i de värst drabbade områdena redan nu?

1987/88:41 av *Karl Erik Olsson* (c) till miljö- och energiministern om en internationell luftvårdsfond:

Inom kort träffas ECE, FN:s Europaorgan, för att diskutera försurningssituationen i Europa. Skogsskadorna visar sig alltmer omfattande. De drabbar allt fler trädslag. Markförsurningen inger oro för att effekterna kan bli drastiska. På historiska museet i Stockholm kan vi på ett åskådligt och skrämmande sätt studera hur luftföroreningarna vittrar ner Europas kulturskatter.

När medvetenheten om försurningsproblemet kom, sågs luftföroreningarna som ett lokalt problem. Det fanns påtagliga bevis för hälsoeffekter i städer och industriområden, men man var omedveten om problemen på större avstånd från utsläppen. Försurningen blev den första illustrationen till att inget land i Europa helt bestämmer över sin egen miljö. I dag vet vi att den industrialiserade världens föroreningskapacitet inte bara sträcker sig över grannländernas gränser utan berör hela jorden.

Luftföroreningsproblemens förändring från lokala till lokala och globala problem måste naturligtvis påverka miljövårdsarbetets inriktning. Vi måste fortfarande handla nationellt, men tänka internationellt.

Första steget blev internationellt arbete mellan vetenskapsmän för att försöka skapa en gemensam kunskapsbas. Det var en stor framgång när sedan en konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar kunde undertecknas 1979. Även om konventionen inte innehåller bindande åtaganden om reduktioner av utsläpp så har den visat sig vara en värdefull plattform att agera från. Arbetet med konventionen lyfte fram en annan realitet, nämligen att det är svårt att få till stånd åtgärder som i första hand gagnar ett grannland.

Den internationella försurningskonferensen Miljö-82 och därefter Nordiska rådets luftföroreningskonferens 1986, som båda hölls i Stockholm, visade på en förändring av denna attityd. Experten kunde nu också visa på de kritiska nivåerna för nedfall av svavel och kväve. För att klara naturens gränsvärden måste en minskning av nedfallet ske med 75–80 %. Dessa nivåer utgör underlaget för nästa steg i det internationella samarbetet: En europeisk aktionsplan för att avveckla försurningen.

Centern har i riksdagen lagt fram förslag om hur det internationella samarbetet kan aktiveras. Vi har föreslagit att regeringen bör ta initiativ till internationella teknik- och industrimässor. En sådan kommer att genomföras i Göteborg på initiativ från centern där. Vi föreslog att exportkreditgarantier skall utgå för export av reningsteknik m. m. Riksdagen ställde sig positiv till en sådan möjlighet. Vi har också föreslagit att det vetenskapliga samarbetet utvidgas genom att ett Miljö-Eureka bildas, liksom att ett förstärkt stöd ges till samarbetet mellan miljöorganisationerna för att driva på beslutsfattarna i Europa.

Det är uppenbart att finansierings- och valutaproblemen i vissa av Europas länder förhindrar effektiva åtgärder. Bristen på åtgärder drabbar såväl dessa länders som bl. a. vår egen miljö. Centern har därför föreslagit att en ekonomisk fond inrättas för att komma till rätta med luftföroreningsproblemen, en europeisk luftvårdsfond. Riksdagen biföll 1985 centerförslaget. Utskottet ansåg att en ökad vikt måste läggas på det internationella arbetet: "Motionärernas förslag att genom avgiftsuttag bygga upp en internationell luftvårdsfond förtjänar därför enligt utskottets mening att vidare övervägas av regeringen."

Liknande tankegångar framförs nu i Världskommissionen för miljö och utveckling i ett globalt perspektiv. Där föreslås att en speciell låneinrättning i Världsbankens regi snarast sätts upp. Länder i tredje världen skall kunna söka bidrag för reningsteknik och återställande av områden som skövats eller drabbats av miljökatastrofer.

Jordbruksutskottet har nyligen besökt Polen och där bl. a. studerat miljöproblemen. På polska miljöskyddsinstitutet framhöll luftvårdschefen att ökningen av svavel- och kväveutsläpp kan stoppas först under den närmaste tioårsperioden. Inom nästa 15-årsperiod skall det bli möjligt att minska utsläppen. Det kan alltså enligt dessa bedömningar dröja upp till 25 år innan något positivt händer i detta vårt södra grannland. Från polskt regeringshåll framhålls att man inte har ekonomiska möjligheter att skaffa tillfredsställande reningsutrustning.

Erfarenheterna från Polenbesöket är ytterligare ett exempel på nödvändigheten av intensifierat internationellt arbete på miljöområdet.

Prot. 1987/88:5
12 oktober 1987

Jag vill mot denna bakgrund fråga miljö- och energiministern vilka åtgärder regeringen vidtagit för att förverkliga riksdagens beslut från våren 1985.

Meddelande om frågor

6 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 8 oktober

1987/88:39 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om ett miljömål för biståndspolitiken:

Riksdagen har beslutat bifalla ett centerförslag om ett miljömål för det svenska u-landsbiståndet. En utredning har lagt fram förslag om hur ett sådant miljömål skall se ut. Statsministern har i regeringsdeklarationen vid riksdagens öppnande den 6 oktober lovat att regeringen skall lägga fram förslag i frågan.

På vad sätt avser regeringen att se till att ett miljömål för biståndspolitiken får genomslag i vårt bistånd?

1987/88:40 av *Göthe Knutson* (m) till justitieministern om utfärdandet av nytt pass åt Stig Bergling:

Omständigheterna kring den spiondömde Stig Berglings rymning på tisdagen är häpnadsväckande. Så sent som i augusti i år vägrades Bergling nåd för livstidsstraffet. Någon månad senare ges han permission utan vakter. Även försvarsadvokaten anser att detta är anmärkningsvärt och tyder på slapphet hos någon myndighet.

Vidare framkommer det att rikslarm inte gick ut förrän nära ett halvt dygn efter det rymningen upptäcktes. Har ingenting av skärpning ägt rum sedan mordet på Olof Palme inträffade?

Kabinettssekreterare Pierre Schori vid UD har uttalat att han ser ytterst allvarligt på Stig Berglings rymning och de konsekvenser denna kan få. Klart är att den livstidsdömde spionen fortfarande betecknas som en stor säkerhetsrisk för vårt lands försvar och frihet.

Vill justitieministern redovisa de omständigheter, bl. a. utfärdandet av ett nytt pass med ny identitet, som gjorde det så behändigt för den livstidsdömde Stig Bergling att rymma?

Prot. 1987/88:5
12 oktober 1987

den 9 oktober

Meddelande om frågor

1987/88:41 av *Viola Claesson* (vpk) till kommunikationsministern om motorvägsbyggandet i Bohuslän:

Den socialdemokratiska partikongressen avvisade partiledningens förslag om att säga ja till en Öresundsbro. Frågan skall behandlas i ett internt rådslag. Motorvägsbyggnationen Stora Höga-Uddevalla i Bohuslän har lokalt mött lika starkt motstånd som Öresundsbroförslaget gjort i riksmåttstock.

Jag vill därför fråga Sven Hulterström:

Är statsrådet i konsekvens med SAP-kongressens beslut om att rådslagsbehandla Öresundsbroprojektet även beredd att gå opinionen i Bohuslän till mötes genom att återkalla regeringsbeslutet om motorvägsbyggnationen?

7 § Kammaren åtskildes kl. 12.02.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Olof Marcusson